

Obrtnija.

Slovenci in mednarodni promet.

Med vsemi zamorskimi deželami, ki imajo drugačne pridelke nego naša domovina, oziroma Avstrija, Nemčija in Italija, stoji v prvi vrsti Egipt. Na jugu Sredozemskega morja je jedini Egipt, blagoslovljen po perijodičnih poplavih rodovitnega nilskega blata, zares bogata dežela, ki lahko sproti plača zaradi visokega izvoza svojih pridelkov, Mala Azija, Grsko, Sirija, Sveta dežela in Alžir so prav siromašne dežele, kjer je izvoz in uvoz večinoma v povojih, kjer torej vsi odnošaji z Evropo bolj ali manj hirajo. V oddaljenejših deželah, kakor na pr. Indija, bi nam Slovencem, ki moramo z začetka le svoje zemeljske pridelke postaviti na trg, ne kazalo, in to že zaradi veliko više prevoznine nego je v Egipt.

Zakaj imajo Nemci in Lahji svojo trgovino? Gotovo le zaradi tega, ker imajo direktne odnošaje z zamorjem, kjer prodajajo in kupujejo. Si parva licet componere magnis, je tudi vprašanje o samostojni slovenski trgovini na isti podlagi. Direktni odnošaji so le med dvema deželama dobro mogoči, ki imata različne zemeljske pridelke. Slovensko, ki nima svoje industrije, ki more le svoje zemeljske pridelke postaviti v kupčijo, nima ne v osrednji Evropi, ne v Italiji, ki imate skoro iste pridelke, nič iskati. Oči in misli proč od teh dežel, tu ni samostojnosti, tja pojde, kakor doslej, živina, slovensko vino i t. d., — samo vprašanje je, koliko in kako dolgo še?

Popolnoma različne pridelke kot Slovensko ima Egipt, in to je najboljša naravna podlaga vsaki trgovini. In nadalje: Egipt je slovenskemu obrežju najbližji in ob enem tudi bogata dežela v zamorju. Avstrijski „Lloyd“ ima največ zveze z Egiptom, tja pošilja tudi svoje najboljše in največje parnike. Znak je to, da si skuša tudi avstrijska industrija bližino (parnik preplovi iz Trsta v Aleksandrijo v 3½ dnevih) Egipta izkoriščati. Kedar se bo govorilo o samostojnosti slovenske trgovine, se bodo obračale oči izvedencev vedno v prvi vrsti v Egipt, kakor tirja to naš naravni položaj. Bog daj, da ne bo prepozno! Slovenske industrije ni. Naše bogatstvo, ali boljše rečeno, naše siromaštvo so zemeljski pridelki. Če govorim o mogočnosti slovenske trgovine, se oziram v v prvi vrsti na te pridelke. Snujejo se „kmečke zadruge“, poljedelsko ministerstvo jih podpira. Koliko se je že govorilo o teh zadrugah! Jasnih pojmov baje nima nikdo. Zadruga osnovati, to bo lahko, — ali kje iskati življenske moči tem zadrugam, kam bodo prodajale svoje pridelke? Na Nemško in Italijansko? — Te dežele imajo skoro iste pridelke, — ne pojde! Kar je šlo živine itd. izven Slovenskega, v tem zadruga ne prenaredi nič. Iskati prodaji nova pota! Kje? Pri vojaštvu? Nova smola in revščina. Kmečka zadruga v Grabštajnu na slovenskem Koroškem se je ponudila za oddajo svojih pridelkov. Vojaško poveljništvo v Celovcu je ponudbo odklonilo. Da bi zares na

pr. na Goriškem kmečke zadruge popolnoma oskrbovale vojaštvo v deželi, bi zadostovalo v to 5 občin, a še to bi bilo odveč. Kaj pa bodo delale ostale občine?! Kam tedaj z združnim blagom?

Poderimo kitajski zid, ki oslabuje naše gospodarsko mišljenje, prekoračimo v trgovini črno-žolte kole — kakor so to že davno storili naši danes gospodarsko samostojni sosedi!

„Zjedinjena Slovenija“ je skoro že pozabljena, kranjske spletkarije uničujejo naše najboljše moči, one so grobokop vsaki rodoljubni centralizaciji; cela politika se suče o dveh oseh, tukaj „škric“ tam „far“, — ste velevažni gesli, ki zadostujete celemu narodu kot dejanski program narodnih in gospodarskih teženj. — Jaz nisem baš pesimist, a vendar sodim, da smo zdaj nesposobni za vsako skupno narodno delo. Prazne besede imajo moč resnice, neka vrsta „gospodarskega šopenhauerijanizma“ je posledica raznih sebičnih osebno megalomanskih, krivo razumljenih ali pa pretiranih struj.

In vendar, naj se nikdo ne moti, neodvisna slovenska trgovina je „zjedinjena gospodarska Slovenija“ — nič manj in nič več, kajti posamezni njeni deli bi bili preslabi in premajhni. In par conséquent je „zjedinjena gospodarska Slovenija“ najbistveniji in prvi pogoj „zjedinjene politične Slovenije“. Če se ne skušamo gospodarski utrditi, ni nam življenja kot narodni individualnosti, mi moremo le životariti.

Nadalje neodvisna slovenska trgovina ni mogoča, da se ne iztrebi narodna neznačajnost, da se ne skuša povzdigniti slovenska ljudska omika, osobita strokovna. Da bi bili vsi Slovenci tako delavni, kot je čestita četa goriških rodoljubov, da bi imeli v vsaki kronovini nekaj „dr Tumov. — bi imel slovenski narod gojiti najboljše nade v bodočnost. Ni-li sramota za slovenski narod, da nam je že do cela zamrla želja, da dobimo kedaj svoje slovensko vseučilišče. da dobimo popolnoma slovenske srednje in strokovne šole, da se otresemo radikalno germanizacije in furlanizacije?! V katerem programu še vidimo više šole kot prvo in glavno točko naših terjatev? Naša politika se bavi z razupitimi Taaffee-jevimi „Brodbrösel“ in pozabi glavnih stvari. Ne varajmo se, pridobitev našega vseučilišča in srednjih šol bi bila najeminentnejša kulturna pridobitev in bi gotovo več vredila nego 50 let najspretnейše politične agitacije. Časi so ugodni. Slovensko vseučilišče in srednje šole (Kranjsko in Goriško) bi kot kulturno vprašanje ne našlo tolike oporbe pri Nemcih in Lahih kot naši sedanji napor za jezikovne naredbe, ki kot politično vprašanje, reducira vse upe v prasketno meglo. Enfin, vprašanje o samostojni slovenski trgovini, — je identično z vprašanjem o višji slovenski omiki naših proizvajajočih slojev.

Dr. Karol Pečnik.

Trdno prepričani, da je utrakvistična univerza jedina, katero smo sedaj in morda še pol stoletja v stanu doseči, pozdravljamo stavljeni predlog dr. Majarona z radostjo in želimo, da se doseže glede njega popolno soglasje, tako da sprejme dež. zbor dotični predlog soglasno ker le na ta način se izpodbije vsaka protiakcija žal še vedno silno uplivne nemške stranke na Kranjskem.

Po naših informacijah niso odločilni krogi nasprotni sproženi ideji. Jedinu ugovor, kateri imajo proti utrakvistični univerzi je ta, da so ustanovni stroški jako veliki. Veleupliven državnik, s katerim smo imeli priliko govoriti, nam je rekel v tem oziru: Ako se deželni zbor izreče za utrakvistično univerzo, katera postane sčasoma tako gotovo popolnoma slovenska, kakor se je v Pragi dosegla povse češka univerza, ako dovoli za nje ustanovitev primeren deželni prispevek in sicer s pogojem, da se ustanovi univerza v proslavo petdesetletnice cesarjevega vladanja, in ako tudi Ljubljana in druge večje slovenske občine dovolijo kake prispevke za univerzo, potem Vam jamčim, da jo imate v dveh ali treh letih.

Mož, kateri je tako govoril, ni pristaš slovenske stranke, ampak stoji v taboru nemških „ustavovercev“, ali on pozna natančno mišljenje odločilnih krogov, on ve, kako uplivata požrtvovalnost in lojalnost na izvestnih mestih in ker se nam zde njegovi nasveti vredni resnega uvaževanja, opozarjamo nanje kanjske deželne poslance.

Univerza v Ljubljani — to bodi sedaj ideja, katera nas združuj na skupno resno in požrtvovalno delo, saj je univerza največjega pomena za ves naš razvoj. Bodimo trezni politiki in imejmo vedno pred očmi, kar se da in se more doseči, in ne slepimo sami sebe, saj si s tem le sami kopljemo grob.

Politični pregled.

Položaj — je še vedno jako nejasen. Vlada se trudi na vse možne načine, da zadovolji. Nemce, ali ti se kar ne udajo. Stari liberalci bi se še, toda za njimi stoje nacionalci, teh pa se liberalci boje. Vlada namerava po končanem zasedanju dež. zbora češkega izdati najprej jezikovne naredbe, potem pa sklicati državni zbor sredi meseca marca, ako se bodo z jezikovnimi naredbami zadovoljili tako Čehi kakor Nemci. Če pa se izkaže, da na mirno zborovanje dež. zbora ni misliti, se utegne zgoditi kaj nepričakovanega. Pojavljajo se že glasovi, kateri pravijo, da odstopi Gautschevo ministerstvo, nova pa da sestavi bivši češki namestnik grof Thun in da se državni zbor razpusti.

Stajerski dež. zbor. — Nemški nacionalci so gospodarji štajerskega dež. zbora in izkoriščajo svojo moč v polni meri. Sprejeli so predlog, naj se proglase jezikovne naredbe za nezakonite. V dotično razpravo je posegel tudi rektor graškega vseučilišča dr. Thaner na način, kateri je obudil občno ogorčenje. Slovenski poslanci so nacionalcem dvakrat štrečno zmešali. Ker nacionalci niso hoteli poštene volilne reforme, so slovenski poslanci in nemški konservativci pri dotični razpravi zapustili dvorano in isto tako so storili pri razpravi o predlogu, naj ima dež. zbor pravico, razveljaviti mandate tistih poslancev, kateri nastopijo abstinenco. Ta predlog je bil naperjen proti Slovenceem.

Koroški deželni zbor. — Pri razpravi o normalno-šolskem zakradu se je imela šolska debata, v katero je posegel tudi slovenski poslanec Grafenauer, kateri je prav krepko zagovarjal slovenske zahteve glede šolstva na Koroškem.

Istrski deželni zbor. — Kar se godi v istrskem dež. zboru je upra nečuveno. Galerija demonstruje proti slovanskim poslancem na vse možne načine in laški poslanci jej pomagajo. Laška večina je tudi sklenila, da je italijanščina izključni razpravni jezik dež. zbora, vsled česar se slovanski poslanci več ne udeležujejo sej.

Šlezijški deželni zbor. — Slovanski poslanci šlezijški so stavili predlog, naj se izvoli posebna komisija, da določi, kako naj se uredi jezikovne razmere v Šleziji. Nemška večina je predlog odklonila, vsled česar so slovanski poslanci izstopili iz dež. zbora.

Francija. — Obravnava proti Zoli še vedno ni končana. Ker sodišče ničesar ne pripusti, kar bi moglo spraviti resnico glede Dreyfussa na dan, so obravnavo spremljajoči pojavi poslati še dosti zanimivejši, kakor obravnava sama. Sedaj je očitno, da so monarhisti prouzročitelji velikega gibanja proti Zoli, Židom, Dreyfussu itd. ter da delajo s tem na obnovitev monarhije.

Obrtnija.

Slovenci in mednarodni promet.

(Konec.)

Glavna težkoča bi bil začetek. Zadruga bi vsekakor potrebovala kakih 15.000—25.000 gld. (nakup zemljišča v Trstu in Aleksandriji, ograja eventuelno velika lesena baraka, prodajalni prostor, pisarnica, plače zaupnih mož).

Trgovina z lesom v Aleksandriji je toli ogromna, da bi celo kakih 25 do 30 samostojnih slovenskih zadrug ceno lesa le neznatno znižalo. Če hoče zadruga les hitro razprodati, trebalo bi le navadno ceno nekoliko znižati. Kmet zadrugar bi pa dobival na vsak način namesto, recimo 40 gld. (zdaj), vsekakor vedno najmanj 80 gld.

Druga težkoča je nevednost in siromašnost našega kmečkega stanu. Kmet, ki danes les proda, hoče imeti jutri že svoj denar, in dostikrat prodaja les le v največji potrebi. Zadruga bi potrebovala tedaj še več kapitala, morda nekak poseben zalog, iz katerega se kmetu neka svota takoj izplača, ostalo vendar še le po 4—6 mesecih, kedar je les v Egiptu prodan.

4. Sadje. Egipt in sploh Jutrovo nima sadja. Jablane, hruške, orehi, črešnje itd. siser bujno rastejo, rast se vendar hitro vstavi, drevje ostaja pritlikavo. Naše sadno drevje cvete tu januarja in februarja. — cvet vendar odpade popolnoma, sadu tedaj ne prinaša. Proti severu je Grško in Mala Azija, kjer raste neka vrsta jabolk in hrušk, ki niso priljubljene, trde so, skoro lesene, okus in sok ni prijeten. Trgovina s sadjem v Egipt seveda ne more imeti ona važnosti, katero sem pripisal trgovini z lesom. Egipt je sicer jako bogata dežela, — ima pa le 10 milijonov stanovnikov. Pri vsem tem bi bilo torej lahko razpečati vse slovensko sadje v Egipt, — in še premalo bi ga bilo. Od kod pride sadje v Egipt? Iz Amerike (severne), Marseille, Trsta, Ham-

burga itd. Slovenski Štajerci imajo prav lepo in okusno sadje. Prodajajo ga na Nemško. Veliko tega sadja pride po kupcih v Hamburg in od tod po nemških parobrodih v Egipt. Odisejeva pot! — Zadruga za razprodajo sadja bi se osnovala slično kot zadruga za les (morda se dasti sadna in lesna zadruga istih krajev zjediniti). Našo trgovino s sadjem tlači cela vrsta kupcev, prekupcev in spekulantov. Kmet malo dobi, — skoro jedna in ista stvar kot pri lesu. Na vsak način bi se dala samostojna zadruga za razprodajo sadja s prav malim kapitalom osnovati (1000—2000 gld.) in kmet bi po največkrat za svoje sadje še enkrat toliko dobil, kot zdaj, celo pri najhujši konkurenci vsekakor več kot zdaj dobi. Pripomniti moram vendar, da cene sadju niso tako stalno kot pri lesu. Dostikrat pride po več parobrodov, ki imajo le sadje naloženo; cene seveda padejo, vendar le toliko, da bi zadruga še vedno velik dobiček odnesla. Če naše sadje pretrpi po pet kupcev, ki vsak svoj dobiček v žep vtakne, če pretrpi dolgo pot v Nemčijo (s carinaro vred) in od tod iz Hamburga v Egipt, če redi tukaj veletrgovca in malega prodajalca, bi bil direktni izvoz naših zadrug vsekakor lučravitel za naše sadjerejce.

Posebno gredo tu:

jabolka, / (osobito plemenite vrste).
hruške, /
orehi,
lešniki,
črešnje;

slive in vse druge vrste, posebno tako zvanega južnega sadja raste v veliki obilici v deželi.

Črešnje. Posebno priljubljene so tu zgodnje črešnje, ki prihajajo jedino iz Trsta. Cena jim je gorostasno visoka. Če pride avstrijski parobrod v nedeljo v Egipt, so do ponedeljka navadno že vse razprodane, vse se piplje po njih. Druge dneve v tednu jih po navadi tudi za zlato ni dobiti. Parobrod prepluje iz Trsta v $3\frac{1}{2}$ dnevih, črešnje je tedaj prav lahko spraviti sveže v Egipt. Zadruga za razprodajo črešenj, ki bi eo ipso le 1—2 meseca delovala, bi se vsekakor dobro obnesla. Pozne črešnje najdejo konkurenco.

5. Grozdje, vino. Vinska trta raste v deželi. Grozdje zori od junija do avgusta. Ni dobro. Pozno grozdje pride z Grškega in Male Azije, dobro in ceno. Izvoz slovenskega grozdja v Egipt bi se ne izplačal.

Vino se tu ne stiska. Dobra severna vina se dobro plačujejo, posebna ona v steklenicah, ki bi mogla iti pod firmo „Bordeaux“, „Tokay“ itd. Trgovina z vinom ima vedno dva obraza. Vino na pr., ki se prodaja jako drago za tokajec, ni nikdar Ogerskega videlo, pride s Francoskega. Trgovina z vinom je tu toli zamotana, da bi se ne upal svetovati našim vinorejcem, naj izvažajo. Nevarnost, da ne najdejo dobička vsekakor ni majhna.

6. Živina. Pride iz Sirije in Male Azije v Egipt. Tudi Mezopotanija nam ga uvaža. Živina je tu dosti ce-

nejša nego pri nas, — in sicer toliko, da je lahko mo- goče, da se bo enkrat celó v Evropo izvaževala.

7. Razno. Jako dobro se prodajajo tu sledeči izdelki: vrvi, konopci, izdelana obleka in obuvala itd., ki prihajajo jedino iz Evrope. Razni drugi izdelki evropske obrtnosti nimajo za nas zemljedelce nikakega pomena.

Vinogradarstvo na Kranjskem.

III. Podružnični nasadi.

a) V Krškem okrajnem glavarstvu je takih 6 in sicer v Krškem, Boštanju, Radečah, Mokronogu, Škocjanu in Šentjerneju. Vse te trtnice se nahajajo v lepem redu. Vsako leto si nabavijo več tisoč ameriških podlag, cepljenk in cepičev žlahtnih trt, koje potem razdelijo med svoje člane. V nekterih teh trtnicah se je napravilo poskuse z gnojenjem z umetnimi gnojili, to gnojneje se je povsod dobro obneslo. Kakor dopuščajo gmotne razmere ene podružnice, tako si razširjajo vsako leto svoje nasade.

V Kostanjevici je še posebej 2.73 ha. obsegajoč nasad, ki je pa izključna last države, onega v Drčah pa samo podpira država. Država podpira tudi podružnične nasade v Krškem, Škocjanu, Mokronogu in Šentjerneju.

b) V okrajnem glavarstvu Novomesto so 3, in sicer v Žužemperku, na Čatežu in v Toplicah. Ker se je te nasado napravilo šele 1896. l., se ni dobilo iz njih še toliko materijala, da bi se moglo razdeliti med podružnične člane.

Spomladi 1896. leta je napravila država državni nasad blizu Novegamesta, ki meri $1\frac{1}{4}$ ha.

c) V okrajnem glavarstvu Črnomelj so 4 podružnični nasadi in sicer v Suhorju, Metliki, Črnomlju in na Vinici. Razun podružničnih sta še dva velika državna nasada v Draščah in Črnomlju. Prvi meri 1.29 ha. in drugi 1.38 ha. Vsak teh dveh nasadov da na leto 80.000 do 120.000 podlag.

d) V Postojnskem okrajnem glavarstvu je 6 podružničnih nasadov, eden vinarske zadruga v Št. Vidu in eden državni na Slapu. Podružnični nasadi so v Vipavi, Erzelju, Košani, Nadjemselu, Premu in v Gorenjem Jezeru pri Ložu. Nasadi v Erzelju, Nadjemselu in v Gorenjem Jezeru so bili napravljeni spomladi t. l.

IV. Državni matičnjak na Slapu.

Državni matičnjak na Slapu, ki je bil zasajen že 1890. l. in meri $2\frac{1}{4}$ ha, da na leto čez 140.000 podlag. Za druge nasade v tem okraju ni dovolila vlada še nikake denarne podpore, pač pa vinarski zadrugi v Št. Vidu več tisoč podlag brezplačno.

V. Množina iz državnih nasadov dobljenih podlag v 1896. letu.

Vsi državni nasadi na Kranjskem obsegajo 8.69 ha.

Leta 1896. se je dobilo iz teh skupaj 516.341 ključev